

Black Pencil

Sacred Places

- zondag 26 september | 15.00 - 16.00 uur
SINT JANSKERK

John Baldwine ca.1560-1615

- Browning
- Coockow

voor blokfluit, panfluit, altviool,
accordeon en slagwerk

Roderik de Man 1941

Aus der Heimat (2020) voor blokfluit, panfluit,
altviool, accordeon en slagwerk * **WERELDPREMIÈRE**

Moritz Eggert 1965

uit: Drei Interludien 'Auf dem Wasser zu singen'
(2009) voor accordeon solo
2. inquieto – più mosso
3. ruhig fließend – misterioso

François Couperin 1668-1733

Le rossignol-en-amour (1722) voor blokfluit,
panfluit, altviool, accordeon en slagwerk

John Cage 1912-1992

Child of Tree (1975) voor slagwerk solo

Claude Debussy 1862-1918

Syrinx (1913) voor panfluit solo

Jacob van Eyck 1590-1657

Engels Nachtegaeltje (uit Der Fluyten Lust-Hof, 1644)
voor blokfluit solo

Wim Henderickx 1962

Sacred Places IV (2019) voor blokfluit, panfluit,
altviool, accordeon, slagwerk en elektronica *

B C Manjunath 1976

Hari-hara-suta (2010) voor contrabasblokfluit en cajón

Kate Moore 1979

Heide Midzomer (2019) voor blokfluit,
panfluit, altviool, accordeon en slagwerk *

* gecomponeerd voor

Black Pencil, in opdracht van

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL**

Black Pencil

Jorge Isaac blokfluit

Matthijs Koene panfluit

Esra Pehlivanli altviool

Marko Kassel accordeon

Enric Monfort slagwerk

**MUSICA
SACRA**

kunstenfestival Maastricht
met prelude in Sittard-Geleen

Moeder Aarde

22 - 26
september 2021

Sacred Places

Veel componisten hebben door de eeuwen heen inspiratie gevonden in de natuur: landschappen, de zee of het geluid van de vogels liggen ten grondslag aan een aantal van de mooiste werken uit de muziekgeschiedenis. Rondom dit thema stelde Black Pencil een prikkelend programma samen, passend bij de unieke bezetting van het ensemble: blokfluit, panfluit, altviool, accordeon, slagwerk en elektronica. Het programma bevat meesterwerken van onder anderen Claude Debussy, François Couperin, Jacob van Eyck, John Cage en nieuwe composities van Kate Moore, Wim Henderickx en Roderik de Man.

John Baldwine

Het programma opent met twee werkjes van John Baldwine. De fantasie *Browning* is gebaseerd op een liedje uit de late zestiende eeuw, dat indertijd heel populair was en door verschillende Engelse componisten is gebruikt als basis voor een nieuwe compositie:

*The leaves be greene, the nuts be brown,
they hang so high, they will not come down.*

Naast deze zetting van Baldwine, bestaan er ook zettingen van componisten als William Byrd, Clement Woodcock, Henry Stonings en Elway Bevin.

Het tweede werkje *Cockow* is geïnspireerd op het geluid van de koekoek en begint met een kort motief dat in elke stem wordt geïmiteerd.

Beide werken zijn gepubliceerd in *The Royal Manuscript RM 24 d 2* (nu in het British Museum), tussen 1581 en 1606 gekopieerd door John Baldwine. Vandaar dat het manuscript bekend staat als het *Baldwine Manuscript*.

Roderik de Man

Roderik de Man was in seizoen 2019-2020 composer-in-residence van ensemble Black Pencil. Speciaal voor dit ensemble en in opdracht van het Fonds Podiumkunsten schreef hij *Aus der Heimat* voor blokfluit, panfluit, altviool, accordeon en slagwerk. Centraal in dit werk staat het idee van Heimat, ofwel Thuisland. Roderik de Man werd geboren in Bandung (Java, Indonesië), maar moest op vierjarige leeftijd, tijdens

de Indonesische nationale revolutie, naar Nederland verhuizen. Deze compositie gaat over zijn herinneringen aan Indonesië, daarnaast liet hij zich bij het schrijven inspireren door Robert Schumanns lied *In der Fremde*, het eerste lied uit zijn *Liederkreis opus 39*. Het is een lied dat Roderik de Man na aan het hart ligt en dat naar zijn idee een landschap schildert precies op de manier waarop dat in de Romantiek gebeurde. De tekst van Joseph von Eichendorff is als volgt:

*Aus der Heimat hinter den Blitzen rot
da kommen die Wolken her.
Aber Vater und Mutter sind lange tot,
es kennt mich dort keiner mehr.*

*Wie bald, ach wie bald kommt die stille Zeit,
da ruhe ich auch, und über mir
rauscht die schöne Waldeinsamkeit,
und keiner kennt mich mehr hier.*

Moritz Eggert

De *Drei Interludien 'Auf dem Wasser zu singen'* van de Duitse componist Moritz Eggert zijn duidelijk geïnspireerd op het stromende water, dat spreekt niet alleen uit de titel, maar ook uit de tempo-aanduidingen. Van dit werk voor accordeon solo heeft Eggert enkele jaren later een bewerking voor orgel gemaakt.

François Couperin

Le re-signol-en-amour (De verliefde nachtegaal) van François Couperin is afkomstig uit zijn *Troisième Livre de Pièces de Clavecin* (14ème Ordre). De componist schreef over dit werkje: 'Het is niet nodig om al te strikt de maat van de bas te volgen: alles is ondergeschikt aan een passende uitdrukking, een mooie uitvoering van de doorgaande beweging en het verzachten van de accenten van de mordenten. Deze 'Nachttegaal' kan met het grootste succes op de fluit uitgevoerd worden, als deze maar goed wordt bespeeld'.

John Cage

Child of Tree van John Cage werd oorspronkelijk gebruikt als muziek voor de choreografie *Solo* (ook bekend als *Animal Solo/Dance*) van Merce Cunningham, de levenspartner van Cage. Tijdens een tournee in

Arizona met de Merce Cunningham Dance Company in 1975 bracht een van de dansers, Charles Moulton, een gedroogde cactus naar Cage, plaatste die bij zijn oor, en plukte aan de stekels. Dit geluid inspireerde Cage tot het gebruik van cactussen als muziekinstrumenten in stukken als *Child of Tree* en *Branches*. De partituur bevat uitsluitend instructies over hoe tien instrumenten te selecteren door middel van I Ching toevalsbewerkingen. Alle instrumenten moeten gemaakt zijn van plantaardig materiaal of zelf plantaardig materiaal zijn (zoals bladeren van bomen, takken enz.). Een van de instrumenten moet een peul (ratel) zijn van een Poinciana-boom die in Mexico groeit. Cage instrueert: 'Using a stopwatch, the soloist improvises clarifying the time structure by means of the instruments. This improvisation is the performance.'

Claude Debussy

De oorspronkelijke titel van *Syrinx* was *Flûte de Pan*, maar omdat een van Debussy's *Chansons de Bilitis* ook deze titel had, kreeg het werk later de naam *Syrinx*, refererend aan de mythe van de amoureuze achtervolging van de Griekse nimf Syrinx door de god Pan. Toen Syrinx zichzelf in riet veranderde om aan Pan te kunnen ontsnappen, sneed Pan een fluit van dit riet om zijn liefdesverdriet te kunnen bezingen. Vandaar de naam panfluit.

Jacob van Eyck

Het *Engels Nachtegaeltje* en de bijbehorende variaties zijn afkomstig uit *Der Fluyten Lust-Hof*, een verzameling variatiewerken voor blokfluit van Jacob van Eyck, een van de bekendste Nederlandse musici van de zeventiende eeuw. Het werd voor het eerst gepubliceerd in 1644 en is de grootste verzameling muziek voor blokfluit die ooit door één componist is uitgegeven. *Engels Nachtegaeltje* is, zoals de titel al aangeeft, een imitatie van vogelzang.

Wim Henderickx

De uitzonderlijke instrumentencombinatie van Black Pencil inspireerde de Vlaamse componist Wim Henderickx tot het bewandelen van nieuwe compositorische paden. *Sacred Places IV* ademt een ingekeerde en meditatieve atmosfeer. Muzikale episodes lopen

zonder onderbreking in elkaar over. De muziek blijft gedurende het hele werk rustig en melodisch, met een overwegend consonante harmonie. De elektronica fungeert als harmonische ruimte, een soort muzikaal canvas waarboven de instrumenten met elkaar in dialoog zijn. De notatie in de partituur – ruimtelijk opgezet en zonder maatstrepen – biedt de musici een grote vrijheid, waardoor de synchronisatie tussen de instrumenten minder strikt is en de muziek een soort ongebondenheid uitstraalt.

B C Manjunath

Hari-hara-suta is een energiek en virtuoos stuk van de Indiase componist B C Manjunath. Uit dit werk, waarin hij gebruikmaakt van Zuid-Indiase ritmes, spreekt een oerkracht die de musici van Black Pencil doet denken aan de kracht van de natuur.

Kate Moore

Kate Moore over *Heide Midzomer*: 'De afgelopen jaren heb ik veel nagedacht over de culturele verbinding die je kunt hebben met een land door middel van voorouderlijk erfgoed. Ik ben daarin geïnteresseerd omdat ik mijn eigen identiteit als niet-inheems Australisch beschouw.

Een belangrijk deel van een inheemse cultuur bestaat uit de verbinding met voorouders, die niet los te zien is van het land waar zij vandaan komen. Ik vraag mezelf af tot welk land ik behoor, en die vraag bracht me tot lange wandelingen over Keltische en Romeinse handelsroutes in Nederland, Zuid-Engeland, Wales en Ierland, waar ik overeenkomstige culturele verbindingen aantref. Toen ik de heide in Nederland deze zomer bezocht, het landschap waarmee mijn eigen voorouders verbonden zijn, vroeg ik me af wat voor tradities ze daar hadden en wat voor muziek ze hebben gemaakt. Muziek die verbonden was met feesten, erediensten en dans. Ik zie overblijfselen van die tradities in de plattelandsdorpen en steden in Nederland en Zuid-Engeland en [in deze muziek] maak ik mijn eigen voorstelling van hoe hun muziek geklonken zou hebben.' ♦

Black Pencil

Black Pencil brengt originele, frisse, afwisselende en historisch geïnformeerde optredens met een unieke en ongehoorde instrumentatie. Het ensemble werd opgericht in 2010, debuteerde nog hetzelfde jaar in het Concertgebouw in Amsterdam en verzorgde de wereldpremières van verschillende nieuwe werken op het grootschalige festival 'Istanbul: European Capital of Culture 2010'.

Black Pencil heeft vele concerten gegeven in Nederland, Duitsland, Ierland, Spanje, Turkije, Denemarken en Venezuela. Het ensemble richt zich op een breed repertoire met nieuwe werken die speciaal voor het ensemble zijn gecomponeerd, naast eigen arrangementen van bestaand repertoire. Inmiddels zijn er meer dan 120 composities speciaal voor het ensemble geschreven.

De meest recente cd van Black Pencil, getiteld *Come Out, Caioni!*, bevat muziek van onder anderen Claudio Monteverdi, Orlando de Lassus, Jacobus Gallus en Hongaarse en Roemeense traditionals.

De ensemble naam is ontleend aan het programma waarmee het vijftal in 2010 debuteerde. Dit programma was geïnspireerd op miniaturen van de vijftiende-eeuwse schilder Mehmet Siyah Kalem; de vertaling van 'siyah kalem' is 'zwart potlood'.

Dit concert wordt opgenomen door L1 voor uitzending door de NTR (NPO Radio 4) op een nader te bepalen datum en tijd, zie musicasacramaastricht.nl.

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof Maastricht; filmselectie i.s.m. Lumière en Festivalprelude i.s.m. De Domijnen

BESTUURDER Brigitte van Eck, directeur Theater aan het Vrijthof Maastricht

PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (vz), Jos Leussink (adviseur), Sylvester Beelaert, Fons Dejong, Bas Geerts, Susanne Vermeulen, Natasja Alers* en Saskia Törnqvist* (* m.i.v. voorbereiding editie 2022)

RAAD VAN TOEZICHT Jean Jacobs (vz), Michel Cobben, Barbara de Heer, Bas Huysier, Martijn van Swieten en Lieke Wijnia

PROJECTLEIDING & FONDSSENWERFING Fons Dejong
MARKETING & PUBLICITEIT Hetty van Dongen
PRODUCTIE Raf Meijers **REDACTIE** Philip Leussink, Jacinta Wetzter, Sylvester Beelaert en Fons Dejong
VORMGEVING Philip Leussink **UITBALIE** Flora Minis en Susan Meisen **TECHNISCHE COÖRDINATIE** Sander Ronden **FACILITAIR** Nandi Nijsten **FINANCIËN** Jos Spauwen

MUSICA SACRA MAASTRICHT is lid van De Verenigde Podiumkunstenfestivals.

MUSICA SACRA MAASTRICHT wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, VSB Fonds, Fonds 21, Fonds voor Sociale Instellingen, Elisabeth Strouven Fonds en Stichting Dorodarte (beheerd door Gravin van Bylandt Stichting).

Met dank aan de Vrienden van Musica Sacra Maastricht en alle (concert-)locaties en samenwerkingspartners. De activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door anonieme giften van particulieren.

MEDIAPARTNERS NPO Radio4, NTR, KRO NCRV, L1, Dagblad de Limburger, RTV Maastricht.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 40 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding • musicasacramaastricht.nl/vriend

STICHTING MUSICA SACRA

Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
• info@musicasacramaastricht.nl
• musicasacramaastricht.nl
• [facebook.com/MusicaSacraMaastricht](https://www.facebook.com/MusicaSacraMaastricht)
• [@FestivalMSM](https://www.instagram.com/FestivalMSM) | #MSM2021

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

theater
aan het vrijthof
provincie limburg

VSBfonds,
iedereen doet mee

FONDS 21

ELISABETH
STROUVEN
FONDS

Belvédère

Lumière

Gemeente Maastricht

GRAVIN VAN BYLANDT
STICHTING

Sittard-Geleen

Schouwburg
de do
mijn
en

Stichting
FSI
Fonds voor Sociale Instellingen

ntr:

kro
ncrv

limburg

De Limburger

M
MUSICA SACRA
MAASTRICHT

DE VERENIGDE
PODIUMKUNSTEN
FESTIVAL